

ԱՆՈՒՄ ԱՍՏՆԱԿՈՒՄ

(ԿԵՆՏՐԱԿԱՆ ԳԽՈՒՄ)

Պատանակման երեւոյթ չէ որ համագային նախախնամական կազմակերպութեան մը, ինչպիսին է Հ. Բ. Ը. Միութիւնը, նախագահի յոյժ պատասխանատու արտը 1953էն ի վեր անընդմիջաբար կը գրանդէ հայ ժողովուրդի բարեգործ գաւակներուն անձեռն բարեփոխութեան արեւմտեան անձեռն բարեգործը՝ Ալեք Մանուկեան:

Միութեանայ տարեգրութեանց մէջ անար անուեք անկապում պիտի ունցնի իրբեւ 20րդ դարու ազգային մեծագոյն բարեբարը, որովհետեւ անար բարեգործութիւնը, իր բազմապնդմանի եւ ազգայնափակ տարազութեամբ, կ'ընծիւր անապակ հագիւ մը եւ ազգային կարիքներուն վրայ տիւ ու գիշեր խակացող միտէ մը: Իր բարեփոխութիւնները առանձնապէս կարելի է գտնել հանրային կեանքի կարգ մը զեկազարներուն մօտ, ինչ որ իրօրինակ է իրեն, այն է թէ ան կը մարմնաւորէ այդ բարեփոխութիւններուն հանրագումարը, տեսչելի ներդաշնակութեամբ մը: Ուրեմն, Ալեք Մանուկեանի մեծութեան յատկանիշները բազմաթիւ են. սակայն կայ հաստ մը որ իրեն կը պատկանի՝ կիրարկութեան աստիճանի եզակի տարրութեամբ՝ Հայութեանուր ձեռնարկութիւնը — որ ինչպէս շատերու, ի՛ր ալ անհատական գործերու բանալին եղած է — յօնինն ձգտումով ի սրտազնի, հաւաքական կեանքի մէջ, այս պարագային՝ ազգին բարօրութեան համար:

Այս բացատրութեամբ միայն հետեւեալ համառօտ կենսագրակաւոր եւ անար մէջ յիշումը բուանշանները — որոնք հոգ չէ թէ արդէն իրենց տարրութեամբ երախտագրած յարգանքի կը հրախիթն համայն հայութիւնը — կ'արդարանան, կ'իմաստաւորուին իրենց այժմու անպանայն ձեւին մէջ:

Ալեք Մանուկեան ծնած է Քասապա, Իգլիքի Գահակ, 1901 թրւոյ թագաւորի եւ թագուհիի բարեպաշտ եւ ազգասէր ընտանիքին մէջ: Աւարտել ծախ տեղւոյն ազգային երկրորդական վարժարանը, ըստ ընկալիս ազգութեան, կը դառնայ գործակից եւ ստաւոր իր հօր, որ կը գրադէր անեւտորով:

Իր նախաձեռնութեան եւ իրօգործումներ արձանագրելու իր սգիին գիմաց չափազանց սահմանափակ կը գտնէ իր ծննդավայրին հորիզոնը, եւ 1920ին, երբ տակալին տեղահան չէր եղած շրջանի հայութիւնը՝ Իգլիքի սիւնար ազգեան հետեւանելով, նախախնամութիւնը իր քայլերը կ'ստացնուրէ ազատութեան եւ նախաձեռնութեան երկիրը՝ Միացեալ Նահանգներ: Արեւելեան ափի գանազան քաղաքներուն մէջ ան կ'ապրի երիտասարդ գաղթականի մը բոլոր հիասթափութիւնները, դառնութիւնները, ինչպէս նաեւ բանաւորական կեանքի գրկանները. սակայն այդ բոլորը չեն կրնար ընկնել հայտ իր հպարտութիւնը. ընդհակառակն, կը խթանեն իր կամէր՝ մտազգեւոր մրցակցութեան սանդուղան ի վեր, հասնելու համար աներկեան նարարարութեան մէջ այսօրուան պատուաբեր բարձունքին:

Այնքան Բանուկեանի ազգային ծառայութիւնը չէ սկսած իր նիւթաւն բարեկեցութեամբ. այս վերջինը յանկեալ սատար մը եղած է ոգիի նուիրումին, գար ինք ի բնէ կրած է իր մէջ, հազար ոտք դրած Ամերիկա, տակաւին բանուոր երեսասարդ, ան խորապէս մտաւորաբար է հայ լեզուին սպասեացող վտանգով, եւ իր սպասիչ առօրեային ետք, սիրաշօծար յանձն առած է երկաները այցելել հայ տունները, հայ լեզուն ուսուցանելու երիտասարդներուն ու չափահասներուն, հաստատաբար: Ահա թէ ուրիշ կը բխին հետազոտի իր նուիրարեալուն ու ծառայութիւնները՝ հայ լեզուի ու մշակոյթի պահպանման նկատմամբ: Եւսն առեն գորաւոր եղած է իր մէջ կամէր ինքնակիրաւուն, իր տնտեսական կեանքին զուգահեռ իր մէջ անեցուցած է ան մտաւորական մարդը, ազգային գեղարվար առաջնորդը:

Իրիւր ստեղծագործ ու որոնող միտք, աշխատանակ ու կատարեալին ձգտող անհանդարտ նկարագիր, ան 1924ին վերջնապէս կը հաստատուի Տիբրոյք, Միչիկըն, ուր կը յաջողի հիմնել հարստութեամբ իր սեփական տունը, որ հետզհետէ ճիւղաւորուելով այսօր կը բազկանայ 45 արդիական բնակարարութիւններէ, որոնք տարածուած են Ամերիկայի, Գանատայի եւ Եւրոպայի գաղազան բազմաթիւ տուն մէջ:

1931ին երջանիկ ամուսնութիւն մը կը կնքէ Օր. Մարի Թաթեանի հետ. ու կը բախտարարուին մէկ աղջիկ եւ մէկ մանչ զաւակներով՝ Լուիզ եւ Ռիչարդ, որոնք ստացած են համալսարանական կրթութիւն եւ իրենց կարգին կազմած՝ երջանիկ ընտանիք: Տիկին Մարի Բանուկեանն ոչ միայն կրացուցիչը կը դասնայ իր ամուսնոյն բնտանեկան կեանքին ներս, այլ նաեւ ազգային կեանքին ներս, ուր ինք եւս նուիրումի եւ գործունէութեան արդար բաժին մը կը վայելէ:

Այնքան Բանուկեան 1930 թուականին կ'անդամագրուի Վարդանանց Ասպետներու Եզրայրակցութեան եւ Զ. Բ. Ը. Միութեան: 1940ին Երևանի Աւագ Սպարապետ պաշտօնին, իսկ 1943ին սկսեալ անդամ կը դառնայ երկրորդին կեդր. վարչ. Ժողովին, որուն նախագահութեան բարձր պաշտօնին կը կաշուի 1953ին:

Իր նախագահութեան շրջանին կը կարգադրուի Զ. Բ. Ը. Միութեան ամերիկեան հպատակութեան հարցը, կը ծառայի Միութեան ամերիկեան հպատակութեան հարցը, կը ծառայի Միութեան գործունէութիւնը ազգայնականական ամէն նախադի վրայ, եւ անոր բնականուր հարստութիւնը 8 միլիոն տոլարէն կը բարձրանայ 20 միլիոնի:

Առանց մի առ մի թուելու անցնող երեք տասնամեակներու ընթացքին Այնքան Բանուկեանի մէկ միլիոն տոլարի զումարը անցնող նուիրատուութիւնները — Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ նուիրապետական Արձակներուն, հայ եկեղեցիներուն, հայ մամուլին, հայ վարժարաններուն, անկար հայ մտաւորականներուն, մշակութային կեդրոններու կառուցման, երիտասարդական շարժումներուն, Ամերիկայի մէջ բարձրագոյն ուսում տալու հայ կրթականներուն, ինչպէս նաեւ իր մասնակցութիւնները ազգային գաղազան հանգանակութիւններու — վերջին տարր տարիներուն իր գանգաւածային նուիրատուութիւնները կը ներկայացնեն հետեւեալ պատկերը. —

Իր Երբի Ս. Վարդան Մայր Տանարի շինութեան՝ 250,000 տոլար. Տիբրոյքի Ս. Յովհաննէս Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ շինութեան՝ 220,000 տոլար.

Երևանի Ժառանգարաց նոր շէնքին.
Պէրսութի Զ. Ե. Ը. ի Երիտասարդական կեդրոնին.

1.500.000 տոլար.

Փարիզի Երիտասարդական կեդրոնին.

2. Բ. Ը. Միութեան Գալիֆորնիոյ Երիտասարդական կեդրոնին՝

300.000 տոլար.

Թորանթոյի (Գանատա) մէջ կառուցուելիք 2. Բ. Ը. Միութեան

կեդրոնին՝ 400.000 տոլար.

Պուէնոս Այրէսի (Արժանքին) մէջ 2. Բ. Ը. Միութեան Մարի

Մանուկեան վարժարանին.

Թեհրանի մէջ 2. Բ. Ը. Միութեան Մարի Մանուկեան վարժարանին
եւայլն:

Վերջին հինգ տարիներուն՝ Պր. Ալեք Մանուկեանի նախաձեռնու-
թիւնները զուտ հայկական նպատակներու համար անցած են եօթը
միլիոն տոլարի սահմանը:

Իր կողմէ հիմնուած «Ալեք եւ Մարի Մանուկեան» հիմնարկու-
թիւնը իր մեծազուտար նախաձեռնութիւններով ամէն տարի կը սա-
տարէ ոչ միայն հայկական այլ նաեւ ամերիկեան կրթական մշակու-
թային բարեփոխական բազմաթիւ նպատակներու և հաստատութեանց:

Ալեք Մանուկեան անցնող ճանաչում տարիներուն եղած է Տիբ-
ույթի հայ համայնքին ամենէն կարկանդակ աւազանդը. իր անդու
նիզներուն, ղեկավարութեան եւ գեղագիտական նաշակին արդիւնքն է
Տիբույթի Ս. Յովհաննէս ոսկեգմբէք հոշակաւ եկեղեցին, յարակից
Մշակութային կեդրոնով, որոնք արժած են 2.5 միլիոն տոլար:

1968ին սփիւռփակաշուքիւնը ողջունեց կասառուածը՝ 2. Բ. Ը.
Միութեան մօտ «Ալեք եւ Մարի Մանուկեան Մշակութային Հիմնա-
դրամին», մէկ միլիոն տոլարի սկզբնական գումարով:

Մշակութային այս Հիմնադրամը կոչուած է նպաստելու հայ
կեանքի ամենէն սուր քայքայեցած անտեսուած կարիքներուն. վաս-
տակաւոր գրուներ ու կրթական մշակներ, խոստմնայի գրողներ եւ
արժանաւոր մտաւորականներ, յուրջ երկամիւրութիւններ ու գրական
մրցանակներ կը վաշելեն նպատակ ու կովանաւորութիւնը այս Հիմ-
նադրամին:

Ի վարժարութիւն իր ծառայութիւններուն, Ամենայն Հայոց
Հայրապետը վազդէն Ա. զինք պատուած է Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի
Ա. Կարգի շխնշանով, Լիբանանի Հանրապետութեան նախագահը՝
Մայրիկներու Ա. Կարգի շխնշանով, եւ Ամեն. Եղիշէ Պատրիարք Տէր-
տէրեան՝ Ս. Յակոբայ կաշով:

Ալեք Մանուկեան մեծապէս յարգուած ու սիրուած անձնաւորու-
թիւն մըն է նաեւ ամերիկեան շրջանակներու մէջ: Ան կարողացած է
տիրար բաղաճացի իր պարտականութիւնները գեղեցկօրէն ներդաշ-
նակել իր հայու զգացումներուն հետ, եւ յանուն այս ամերիկեան վրայ
ապաստան գտած մեր ժողովուրդի զանգուածներուն՝ ինք լիովին
կատուած է իր երախտագիտութեանը. իբրեւ երախտագէտ բաղա-
ճացի՝ անոր նախաձեռնութիւնները անպակաս են համալսարաններու,
հիւանդանոցներու, մատենադարաններու, եւ մարդասիրական այլ
հաստատութիւններու: Քանի մը տարիներ ստաջ ան իր շքեղ ապա-
ռանքը նախկին Տիբույթ բազաին, իբրեւ պաշտօնական բնակարան
ժողովուրդի համար բաղաճացեալին:

Անցեալին՝ մեր մեծութիւնները իրենց անձնական արժանիքնե-
րուն հետ նաեւ նպատակաւորութեամբ կը պատմական անցեալէն ու ազ-
ճային յոյսերէն՝ կերտելու համար իրենց փառքի կոտանները. Ալեք
Մանուկեան, ամբողջովին մոխիրներէն, յարուցուող սփիւռփակայ
նիւնքին ինքնակերտ մեծութիւնն է, նոյնացած հայութեան իզներուն
ու վերականգնումի նիզներուն հետ: Իրանով մեր ժամանակներու *դե-
կաւարութիւն* ու *բարեբարութիւն* բաները նոր իմաստ ու նոր բովան-
դակութիւն կը գտնուին: